

# Els plàtans no ens deixen veure el parc

Text > SALVADOR GARCIA-ARBÓS

Fotos > TONI VILCHES

**T**othom plora per salvar l'estimada, anhelada, oblidada, recuperada, abandonada Devesa de Girona. Cada cop que algú parla de la Devesa s'enceta un debat furibund, amb bàndols oposats: un de fitopatològic i botànic sobre els plàtans i un altre d'urbà, sobre el parc. Algunes vegades es barregen i es confonen. Hi ha vegades que tothom té raó i d'altres que no sabem callar.

Asseverar insistentment que la ciutat viu d'esquena a la Devesa és, d'entrada, discutible. Potser, fins i tot, a estones s'hi viu massa perillosament: els dimarts i els dissabtes s'omple de parades i de gent que va al mercat; periòdicament, s'hi fan espectacles de música i circ, fires, i per Sant Narcís hi ha atraccions, concerts i molta activitat, fins i tot excessiva. Fa més la funció de plaça major o d'esplanada multiús que no pas d'aquell parc urbà anhelat i enyorat, tranquil i pacífic, però sempre ple de gent assossegada amb el posat bucòlic d'un d'aquells quadres tan analitzats pels historiadors.

Sovint, els plàtans ens han distret l'atenció cap a la Devesa com a parc urbà. I, malgrat que tots els estudis deixen clar que els plàtans són senils, però majoritàriament sans, com si es busqués justificar que la Devesa ho aguanta tot, fa anys i panys que debatem. Hi ha hagut discussions i batutes polítiques i mediambientalistes de tota mena, algunes d'interessants i altres d'histèriques. Mirades de futur diferents, edificants i engrescadores, però també algunes d'incomprensibles, absurdes i poc constructives.

«Com és de suposar, he analitzat la realitat de la Devesa molt més enllà del fet purament botànic. D'altra banda, sobre la Devesa s'ha escrit molta literatura i costa dir coses purament originals. No he volgut fer una recopilació de dades i d'informacions, sinó una síntesi



>> La Catedral, la Devesa i la basilica de Sant Feliu.

dels fets més destacats que n'han marcat la història en els darrers anys. Tots aquests elements, tant els purament tècnics com els més literaris, ja queden incorporats a la crònica.» Narcís-Jordi Aragó va fer aquesta declaració en una entrevista publicada el 16 de març del 1980 a *El Punt Diari*, a propòsit del seu llibre *La Devesa, paradís perdut*, un assaig que ja analitza Rosa Maria Gil Tort en un altre article del dossier.

Aquest dossier és una ampliació de l'elenc d'actors i d'esdeveniments d'aquell treball fet quan la Devesa encara s'havia d'ordenar per agafar la fesomia actual i estava ocupada per instal·lacions d'oci i esport i abocadors incontrolats. La consciència pública sobre aquest gran espai com a parc neix a partir del postfranquisme, amb la campanya «Salvem la Devesa» del 1976 i durant els primers anys d'ajuntaments democràtics. Amb Joaquim Nadal d'alcalde de Girona, la Devesa

**Asseverar insistentment que la ciutat viu d'esquena a la Devesa és, d'entrada, discutible**

va canviar a tal com és ara. La Devesa d'ara és fruit d'enderrocs, endreces i enjardinaments, i de la construcció de la variant est de la nacional 2, que va implicar la devolució de l'antic traçat que travessava Girona de punta a punta, dia i nit, dies de cada dia, vigílies, diumenges i festes anyals.

Els canvis importants es poden datar als anys noranta del segle passat. La Devesa és com és des del dissabte 11 de



>> El mercat de la Devesa un dia de primavera del 2020.

maig del 1996, en què, coincidint amb el dia inaugural de Girona, Temps de Flors, es va obrir el pla d'accessos o nus de la Devesa, i els gironins van poder trepitjar la icònica rajola amb forma de fulla de plàtan, símbol i marca de Girona. La seva configuració definitiva va arribar quan a la punta nord-oest es va aixecar l'Auditori Palau de Congressos, que es va construir entre el 2001 i el 27 de maig del 2006, data en què es va inaugurar el nou equipament.

### La COVID-19

El 2020 té una nafra grossa com una taca a causa de la COVID-19, la malaltia provocada pel coronavirus SARS-CoV-2. Hem viscut setmanes de confinament per no encomanar-lo, allixonats sobre mesures de seguretat sanitària i, finalment, desconfinats amb molta prudència i a poc a poc, primer pels voltants de casa i després pel terme municipal, abans de poder viat-

jar i viure a tot arreu, amb prudència i por. Als espais oberts, se'ns diu, hi ha menys risc de contagi del SARS-CoV-2, però per garantir-ho, hem de mantenir la distància amb les altres persones, hem de portar mascareta i tenir una bona higiene de mans.

La gent va caminar per tots els carrers de cada poble i va recordar que li havien parlat de paradisos. I va sortir a buscar-los, com Moisès la terra promesa. Els gironins ho tenien més bé, perquè van poder triar i remenar: la Devesa, Sant Daniel, Sant Miquel, les Ribes del Ter... Però la Devesa és més a prop del centre. I, com va escriure el col·lega periodista Ramon Iglesias el 3 de maig a les xarxes socials: «La necessitat recupera la Devesa de Girona com a lloc de passeig. La sensació de seguretat que dona l'amplada de les seves *avingudes* de plàtans ressuscita per a ús ciutadà l'antic parc urbà més gran de Catalunya».

Es tracta d'una recuperació circumstancial o estructural? La percepció després de la llibertat de moviments és diversa: per a uns la *nova normalitat* és la vella normalitat de carretera i manta; per a altres ha estat un retrobament per a sempre (i no només per a un instant). La gent s'hi passeja menys que els dies de confinament, però molt més que abans de la pandèmia. Martí Terés, regidor de Sostenibilitat i Participació, pensa que la COVID-19 ha provat que «no hi cal una gran transformació: n'hi ha prou amb netejar-la, endreçar-la, posar-hi llum, renovar-ne el mobiliari i millorar-hi els accessos». Precisament, l'Ajuntament vol potenciar-hi l'accessibilitat amb més passos de vianants perquè sigui més fàcil arribar-hi des d'on piqui el desig d'anar-hi. De fet, l'Ajuntament prepara un pla de xoc per a la Devesa.

Jordi Fàbrega, regidor de Medi Ambient i Sostenibilitat entre 2011 i 2015,

confessa que «no hi ha cap projecte consistent per recuperar la Devesa per a la ciutat. S'hi ha fet ben poca cosa».

En la seva campanya electoral, Carles Puigdemont va posar molt d'èmfasi en la recuperació de la Devesa, per la qual cosa va considerar fer-li un pla especial, superior al Pla d'Usos del 2010, aprovat pel darrer tripartit i encara vigent el 2020. I així, el 14 de novembre del 2011 es va aconseguir el consens. Aquell dia, el Ple de l'Ajuntament de Girona va aprovar per unanimitat la moció presentada pel grup municipal de la CUP, segons la qual s'havia de tirar endavant un pla especial per gestionar la Devesa i dotar-la dels instruments necessaris per garantir-ne la conservació i optimitzar els valors ambientals, culturals, pedagògics i recreatius que aporta a la ciutat. A banda, es va aprovar una modificació del Pla General d'Ordenació Urbana (PGOU) per

blindar el parc a noves edificacions. Hi havia l'herència de la polèmica veïnal encesa pel darrer Ajuntament, presidit per Anna Pagans, quan va fer públic el projecte de construir-hi un pavelló poliesportiu, i que va haver de retirar el 2010. Els veïns, liderats aleshores per Josep Maria Plazas, van fer tanta fressa que van aconseguir els suports de la CUP i de CiU. I aquella moguda va acabar en el text de la moció que va provocar la modificació del Pla General, publicada definitivament al DOGC núm. 6213 del 14 de setembre del 2012.

El Pla General impedeix ara «qualsevol nou desenvolupament urbanístic a la Devesa, sigui per a usos es-

portius o d'altre tipus i, per tant, s'hi descarta definitivament la construcció d'un pavelló esportiu». Segons el text

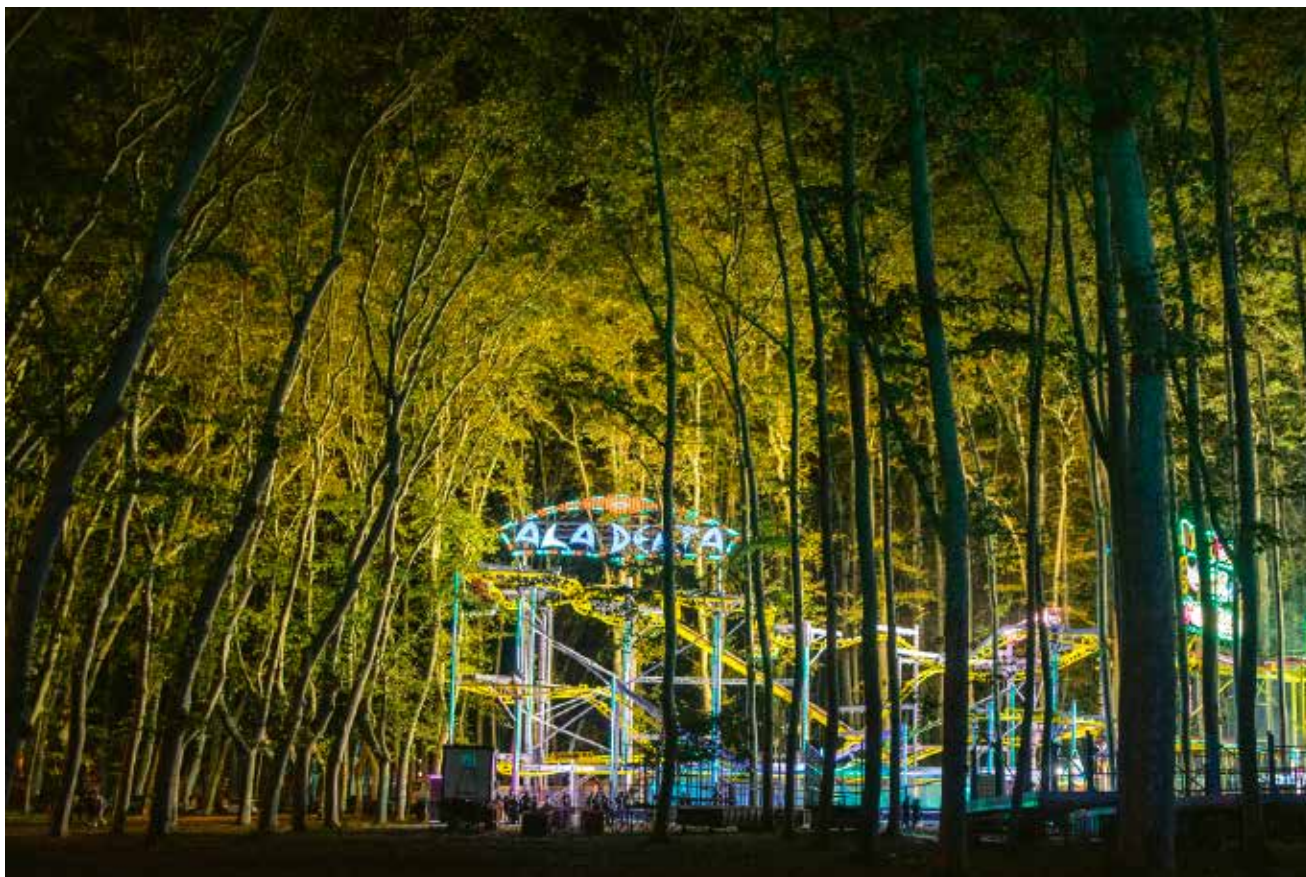
legal, la modificació no comporta cap increment del sostre edificable, ni de la densitat de l'ús residencial, ni de la intensitat ni la transformació dels usos; no suposa cessions de sòl amb aprofitament, ni cap increment de reserves per a sistemes urbanístics.

Tot això significa que l'Ajuntament, amb una capacitat inversora reduïda, s'ho hauria de finançar tot (o potser amb el suport d'altres institucions), ja que, a diferència d'altres plans especials, el de la Devesa no genera rendiments econòmics, ni aprofita-

## El Pla Especial de la Devesa es considera massa ambiciós i, per tant, irrealitzable a curt termini



>> Bassa i gent al costat de la sínia que va ser instal·lada per les Fires de Sant Narcís del 2019.



>> Plàtans de la Devesa una nit de Fires.

## A punt d'esgotar la primera vintena del tercer mil·lenni, Girona ja compta tres centúries de debats, polèmiques i panegírics sobre la Devesa a la premsa

ments. El Pla Especial, una meravellosa i detallada feina de quatre-cents cinquanta folis, consta «en tràmit» al web de l'Ajuntament de Girona. El document hi dibuixa una proposta ambiciosa urbanísticament i un espai fusionat amb l'entorn fluvial.

Martí Terés parla clar: «Tirar endavant el Pla Especial implica una inversió de vint milions d'euros per a un ajuntament amb sis milions d'euros

de pressupost anual, al qual només li'n queda un per invertir en tot, cosa que significa que per a la Devesa queda poca cosa. Hauries d'anar a la UE, amb el benentès que la quantitat subvencionada, que és finalista, t'obliga a fer una inversió equivalent, per la qual cosa t'hauries d'endeutar molt».

Si el 2010 es va criticar el Pla d'Usos perquè semblava poc ambiciós i deixava la Devesa com estava, deu anys després el Pla Especial de la Devesa es considera massa ambiciós i, per tant, irrealitzable a curt termini.

Martí Terés reconeix que entre el Pla d'Usos i el Pla Especial havien passat deu anys en què a la Devesa s'havia fet poca cosa, tret del manteniment ordinari. Per això ara s'han previst unes intervencions de xoc per frenar-ne l'abandonament: parc infantil, mobiliari, zones esportives i enllumenat. La porta principal de la nova Fira de Girona mira a la Devesa per obrir-se al Camp de Mart: és un detall.

Per cert, el 2009 l'Ajuntament tripartit volia convertir el parc en un espai «més atractiu i amable», per la qual cosa preveia il·luminar-ne els eixos principals, pensant en la nit i en la seguretat. També va parlar de bancs i

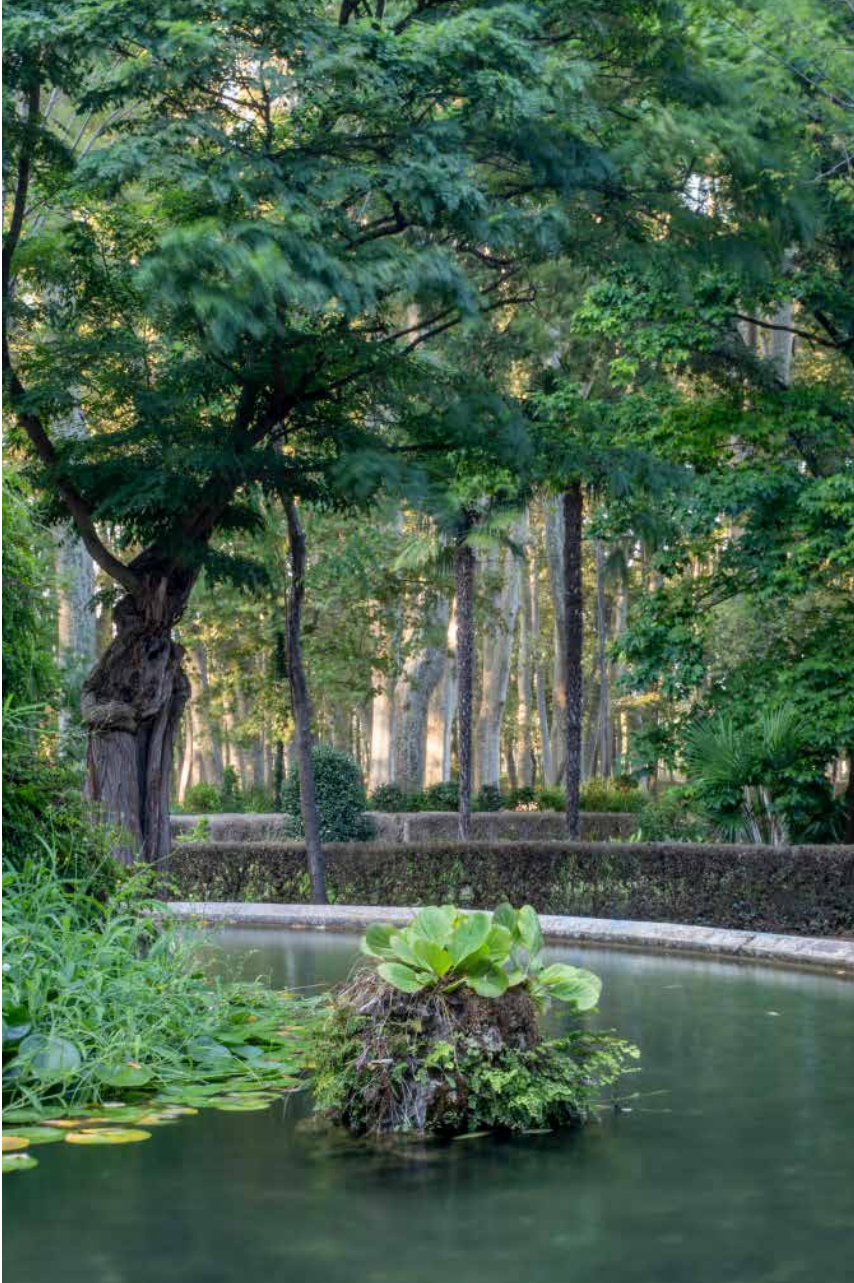
papereres, i de definir fins a deu eixos guia per passejar-hi.

L'exregidor de CiU responsable de la Devesa durant l'etapa Puigdemont, Jordi Fàbrega, creu que els plans especials serveixen de ben poc si no hi ha voluntat política, i critica l'excés de paper generat per la Devesa. Coincideix amb el cupaire Lluç Salellas en dir que «només s'aproven documents per acontentar tothom». Després d'apostar per una estratègia global consensuada, Salellas, ara regidor de Guanyem Girona, reclama una actualització del Pla d'Usos, si no hi ha Pla Especial.

### El mercat setmanal i les fires

A punt d'esgotar la primera vintena del tercer mil·lenni, Girona ja compta tres centúries de debats, polèmiques i panegírics sobre la Devesa a la premsa, tots consultables en obert a la sensacional hemeroteca de l'Arxiu Documental de l'Ajuntament de Girona, carregada de veritat i de declaracions contradictòries, com totes les hemeroteques. El resum seria que els plàtans no ens deixen veure el parc, ni el parc els plàtans.

Per mantenir la salut dels plàtans i pacificar la Devesa, s'hi ha demanat



>> El brollador dels jardins de la Devesa.

la supressió dels cotxes. Cada equip de govern ha tret espai als cotxes. Avui ja no es pot aparcar al costat de la fira. Dins el cap de molts, hi ha la intenció de traslladar el mercat bisetmanal de la Devesa a un altre espai o uns altres espais de la ciutat. Però quins?

Narcís Motjé, Ponç Feliu o Lluç Salellas són partidaris de treure'n el mercat. L'estudi de la Jardineria Moix del 2009 també proposava canvis d'ubicació de les Fires i el mercat. Fins i tot Puigdemont tenia clar que tard o d'hora el mercat hauria de marxar del mig de la zona arbrada, i que també s'hauria de replantejar el Palau de Fires; ell pensava en la creació d'una gran zona firal en una zona propera a l'estació.

El 2013, l'Associació de Marxants de les Comarques Gironines va proposar-ne el trasllat a sobre de la llosa de la nova estació del tren d'alta velocitat. Avui, el Gremi Associat de Venedors Ambulants no Sedentaris (GAVANS)

també veu la Devesa com un problema, sobretot per als marxants. Són conscients que a la llarga en seran fora; de fet, quan s'hi van traslladar, l'any 1997, hi van anar a contracor i pressionats per l'Ajuntament, aleshores presidit per l'alcalde Joaquim Nadal, que alhora tenia la pressió dels veïns del Güell, un espai cada cop més poblat, fet que generava conflictes permanents. Albert Darnés, vicepresident de GAVANS, creu que aleshores el mercat de Girona va començar a perdre: «Es va transformar en una cosa que no volia ningú. Per fer-nos pressió, van convidar més paradistes i els van posar a dit, de manera que parades de tota la vida l'han deixat». Darnés denuncia intrusisme als espais buits no reassignats, incivisme i poc control des de l'Ajuntament. També es queixen per la manca d'aparcaments i d'informació sobre les places noves d'ençà que es va prohibir aparcar al Camp de Mart i es van traslladar els

## La COVID-19 ha posat a prova la Devesa amb èxit, però cal trobar la fórmula per fer-la atractiva amb activitats i equipaments

pàrquings al perimètric del costat del riu, on paren en temporada d'hivern, en què deixen l'ombra que els ofereixen els plàtans. De fet, segons Terés «es volen acabar de treure els cotxes del perimètric de la Devesa. La zona verda creix per treure cotxes del mig».

Marxarien de la Devesa si els garantissin un lloc més cèntric, en què no haguessin de canviar d'ubicació cada mig any, amb serveis de lavabos, aparcament, ordre i caseta del plaer. Darnés posa el cèntric mercat dels dilluns a Olot com a exemple de feina ben feta: «La Devesa és un descampat que ens obliga fer moviments quan hi ha Fires». A més, alerta que la COVID-19 els ha causat uns descensos de les vendes del 80 % al 90 %, i que no hi ha hagut cap sensibilitat per part de les administracions quant a les taxes.

En la vella normalitat, cada setmana més d'11.400 persones trepitgen la Devesa per anar al mercat i comprar a algun dels dos-cents marxants que hi paren el dimarts i el dissabte. Precisament per això, una de les grans apostes de Ponç Feliu, ja d'ençà del seu temps de regidor, era pavimentar-ne els eixos més importants amb un sauló compactat (similar a l'asfalt, perquè té un aspecte dur, però més terròs), per evitar els problemes amb les basses quan plou o la pols quan el sòl és massa sec.

### Armstrong, Lance Armstrong

Si s'hagués de jutjar Lance Armstrong i Girona tingués veu i vot, la ciutat l'hauria de defensar. La seva llegenda (negra) hi ha atret molts ciclistes professionals. Girona és una ciutat pro-Armstrong. A més, hauríem de tenir en compte la sortida, des de la Devesa, de la sisena etapa del Tour del 2009. Va ser molt sorprenent la impli-

ció del ciclista amb Girona. Potser va donar la visió més rellevant d'un foraster sobre la Devesa. Va ser el dia de l'etapa, el 9 de juliol del 2009 a *El 9 Esportiu*: va assegurar que Girona era una ciutat fantàstica per viure-hi, però que trobava a faltar gespa a la Devesa.

Sis anys més tard, els responsables municipals ho van preveure en el Pla d'Usos del parc. El 2020, onze anys després, l'alcaldesa també anuncia la instal·lació de gespa sintètica al Camp de Mart. Jordi Fàbrega veu el disseny de Lance Armstrong com una metàfora de les mancances de l'espai per atraure gent a gaudir del parc: «Moltes ciutats frisaríen per una arbreda com aquesta. La Devesa hauria de fer un servei i és una desconeguda. S'hi va puntualment i és una llàstima que sigui desaproveitada i abandonada». Hi ha consciència que cal adaptar zones obertes a l'interior pensant en l'hivern, quan la gent busca el sol; la Devesa després molta fresca a l'estiu, però fredor a l'hivern.

### L'enllumenat

Les demandes veïnals són clares: enllumenat, seguretat, mobiliari... L'organitzat i bel·ligerant moviment veïnal va aconseguir aturar la construcció del pavelló d'esports i modificar el PGOU perquè no s'hi construís mai res més. Lluç Salellas pensa que «la força veïnal està dispersa i es percep un procés de cansament sense haver-hi fet res».

Com pensa l'actual equip de govern, la Devesa és una guardiola. Ja és cara de mantenir per poc que hi facis, perquè quaranta hectàrees són molta superfície per posar-hi bancs i papereres, il·luminar-la o fer-hi tanques, en el cas que es volgués tancar per donar-li més caràcter de parc urbà potent.

Martí Terés ha anunciat moltes obres de millora d'ara a 2023, que acaba el mandat, però cal finançament i inversió plurianual. L'Ajuntament ha encarregat un projecte d'enllumenat per un milió d'euros que implica, a banda de la millora dels punts de llum i l'eliminació dels punts foscs, una instal·lació nova i soterrar la nova xarxa en forma d'espina de peix, de manera que cap rasa no passi a prop dels arbres. A més, s'hi ha de comptar el mobiliari nou, com el dels jardins històrics, i bancs nous.

La COVID-19, la malaltia del coronavirus, ha posat a prova la Devesa amb èxit, però cal trobar la fórmula per fer-la atractiva amb activitats

i equipaments, amb el benentès que no és l'únic espai verd de la ciutat, ni l'únic lloc per a un passeig romàntic, i que competeix amb un entorn natural molt potent i amb les possibilitats que ofereixen els mitjans de transport, privats i públics, per sortir de Girona.

De prop, on els arbres no deixen veure la Devesa, o de lluny, on els plàtans no deixen veure el parc, la Devesa continuarà marcant el ritme de les estacions i els gironins en parlaran quan algú s'anima a encetar un altre debat.



>> L'icònic rellotge de la Devesa.